

11. MƏTBUAT

Xülasə

Azərbaycanda 5000-ə yaxın kütləvi informasiya vasitəsi qeydiyyatdan keçib. Hazırda ölkə səviyyəsində 50-dən çox jurnal, 36-dan çox gündəlik qəzet, 100-dən çox həftəlik qəzet, rayonlarda isə 80-ə yaxın qəzet işiq üzü görür.

Azərbaycanın kütləvi informasiya vasitələri (bundan sonra KİV) haqqında qanunvericiliyi mətbuat azadlığı üçün vacib olan təməl zəmanətləri təmin etsə də, bəzi hüquqi və praktiki məhdudiyyətlər müstəqil və müxalif yönümlü mətbuatın bu hüququndan istifadəsini əngəlləyir. Azərbaycanda mətbuata tətbiq edilən senzura 1998-ci ildə ləğv edilmişdir və 2000-ci ildə qəbul edilmiş "Kütləvi informasiya vasitələri haqqında" Qanun, fəvqəladə vəziyyətlər zamanı bəzi media fəaliyyətlərinə qoyulması mümkün məhdudiyyətlər istisna olmaqla istənilən senzura aktını qadağan edir. Bununla belə, diffamasiya qanunvericiliklə cinayət əməli hesab olunur. Bu müddəaların qüvvədə qalması və tətbiq edilməsi jurnalistlərin fəaliyyətlərində yad təsirlərə məruz qalmasına və özünüsenzuraya səbəb ola bilər. Digər tərəfdən, jurnalistlərin peşə etikası və özünə-nəzarət mexanizmləri yaxşı inkişaf etməmişdir.

Ölkədə çap və internet mediası çox şaxəli olmasına baxmayaraq, KİV-in, xüsusilə yayım mediasının müstəqilliyinin artırılması istiqamətində görüləsi işlər çoxdur. Yayım tezliklərinə görə lisenziya verilməsi məqsədilə müsabiqələr keçirilsə də, prosesin ümumilikdə şəffaflaşdırılmasına ehtiyac var. Ümumilikdə Azərbaycanda KİV-in müstəqilliyinə zəmanət verən səmərəli hüquqi-institusional mexanizm inkişaf etdirilməlidir. KİV-in, xüsusilə yayım mediasının korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında ictimai maarifləndirmə proqramları məhduddur.

KİV-in idarə edilməsinin maliyyə aspektlərinin, o cümlədən onların maliyyə xərclərinin şəffaflığının təkmilləşdirilməsinə ehtiyac var.

Azərbaycanın reklam bazarının kiçik olması və şirkətlərin öz reklamlarını müxalif qəzetlərdə yerləşdirməkdən çəkinmələri müxalifət mediasının maliyyə imkanlarını məhdudlaşdırır.

MƏTBUAT

Ümumi qiymət: 46/100

MEYAR	İNDİKATOR	QANUN	TƏCRÜBƏ
Fəaliyyət qabiliyyəti 50/100	Resurslar	75	50
	Müstəqillik	50	25
İdarəçilik 46/100	Şəffaflıq	50	25
	Hesabatlılıq	50	25
	Dürüstlük	75	50
Şəffalıq sistemində rol 42/100	Korrupsiya hallarının araşdırılması və ortaya	25, 50, 50	

çıxarılması:

İctimaiyyəti korrupsiya
və onun təsirləri
haqqında
məlumatlandırma:

İctimaiyyəti idarəçilik
məsələləri haqqında
məlumatlandırma:

Struktur və təşkilatlanma

Mətbuat Şurasının sədri Əflatun Amaşovun bildirdiyinə görə, Ədliyyə Nazirliyində 5000-ə yaxın kütləvi informasiya vasitəsi qeydiyyatdan keçib, ancaq onların əksəriyyəti fəaliyyət göstərmir. O qeyd edib ki, hazırda ölkə səviyyəsində 50-dən çox jurnal, 36-dan çox gündəlik qəzet, 100-dən çox həftəlik qəzet, rayonlarda isə 80-ə yaxın qəzet işıq üzü görür.¹ İREX-in Media Dayanıqlılığı İndeksində əsasən, Azərbaycanda aktiv fəaliyyət göstərən media qurumlarının sırasına 36 gündəlik, 200 həftəlik və 85 aylıq çap mətbuat orqanı, 9 am və 17 fm tipli radio stansiya, 23 televiziya kanalı, o cümlədən ölkə ərazisində yayımlanan 9 və regional səviyyədə göstərilən 14 telekanal daxildir.²

Azərbaycan ərazisində televiziya və radio yayımını tənzimləyən hüquqi baza mövcuddur. “Televiziya və radio yayımı haqqında” Qanun 2002-ci ilin iyununda 25-də qəbul edilmişdir.³ Milli Televiziya və Radio Yayım Şurası 5 oktyabr, 2002-ci ildə təsis edilmişdir. Şura televiziya və radio kanallarına lisenziyaların verilməsi və onların fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üzrə dövlət siyasətini həyata keçirir.⁴ Nəhayət, 2003-cü ildən fəaliyyət göstərən Mətbuat Şurasının məqsədi mətbuat və ifadə azadlığının qorunmasıdır.⁵

Qiymətləndirmə

Resurslar (qanunda): 75

Azərbaycanın kütləvi informasiya vasitələri (bundan sonra KİV) haqqında qanunvericiliyi mətbuat azadlığı üçün vacib olan təməl zəmanətləri təmin etsə də, bəzi hüquqi məhdudiyyətlər müstəqil və müxalif yönümlü mətbuatın bu hüququndan istifadəsini əngəlləyir.

Azərbaycanda mətbuata tətbiq edilən senzura 1998-ci ildə ləğv edilmişdir⁶ və 2000-ci ildə qəbul edilmiş “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Qanun, fəvqəladə vəziyyətlər zamanı bəzi media fəaliyyətlərinə qoyulması mümkün məhdudiyyətlər istisna olmaqla istənilən senzura aktını qadağan edir.⁷ Həmçinin, “Televiziya və radio yayımı haqqında” Qanun Azərbaycanda yayımın azad olmasını vurğulayır və dövlətin informasiyanı qanuni yolla əldə etmək və paylamaq hüququnun təmin edilməsi üçün informasiya azadlığının qorunmasındakı rolunu qeyd edir.⁸

¹ Azərbaycanın media statistikasını, <http://www.mediaforum.az/az/2014/04/11/Azərbaycanın-media-statistikası-062644788c08.html>

² Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

³ Televiziya və radio yayımı haqqında Qanun, 25 iyun 2002, www.e-qanun.az

⁴ Azərbaycan Respublikası Milli Televiziya və Radio Şurası, <http://www.ntrc.gov.az/>

⁵ Mətbuat Şurası, www.presscouncil.az

⁶ Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında AR Prezidentinin fərmanı, 6 avqust 1998, www.e-qanun.az

⁷ Kütləvi informasiya vasitələri haqqında Qanun, 7 dekabr 1999, www.e-qanun.az

⁸ Milli Televiziya və Radio Şurası, www.ntrc.gov.az

Adıçəkılən qanun çap mətbuat vasitəsi yaratmaq istəyən fiziki və ya hüquqi şəxsdən dövlət orqanlarından rəsmi icazə almasını istəməsə də, həmin qurum tərəfindən nəşr edilməmişdən 7 gün öncə müvafiq icra hakimiyyəti orqanına rəsmi məlumat verilməsini tələb edir.⁹ Hesab olunur ki, Azərbaycanda yayım mediasına nisbətən çap mediasının yaradılması üçün daha əlverişli şərait mövcuddur. Çap mətbuatı orqanının təsis edilməsi və vergi qaydaları iqtisadiyyatın digər sahələri ilə müqayisədə həm ədalətli, həm də əlverişli olması ilə seçilir. Məsələn, qəzetlər idxal etdikləri kağız üçün 18% vergidən azaddırlar.¹⁰

Əksər azərbaycanlıların informasiya əldə etdiyi dövlət və özəl yayım kanallarının (kabel televiziya vasitəsilə xarici televiziya kanalları da daxil olmaqla) fəaliyyətini tənzimləyən iki qanun “İctimai televiziya və radio yayımı haqqında”¹¹ və “Televiziya və radio yayımı haqqında” qanunlardır.¹² Hökumət İctimai Televiziya və Radio Yayım Şirkətini 2005-ci ildə “Azərbaycan Respublikası əhalisinin – bütövlükdə cəmiyyətin, habelə onun ayrı-ayrı təbəqələrinin keyfiyyətli informasiyaya olan ümumi maraqlarını təmin etmək və informasiyanın söz və fikir azadlığı kimi anlayışlar əsasında hazırlanılması və yayılması” məqsədilə yaratmışdır.¹³ Müvafiq qanun ictimai yayımın rəhbər tutmalı olduğu əsas prinsiplər sırasında, “müstəqillik, informasiyanın tərəfsizliyi, qərəzsizliyi və doğru-dürüstlüyü, plüralizm” kimi dəyərləri sadalayır.

Təcrübə onu göstərir ki, qəzeti Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçirmək yayım aparmaq üçün tələb olunan lisenziyanı almaq qədər problemli deyil.¹⁴ “Televiziya və radio yayımı haqqında” Qanuna görə, özəl yayımçılar yayım üçün Milli Televiziya və Radio Şurası tərəfindən təşkil olunmuş tenderdə iştirak edərək lisenziya əldə etməlidirlər. Tender prosesi ümumilikdə qeyri-şəffafdır. Qiymətləndirmə meyarları çox genişdir və şəxsi mülahizələrə açıqdır. Şuranın üzvləri icra hakimiyyəti tərəfindən təyin olunurlar ki, bu da formal cəhətdən müstəqil olan bu qurumu qeyri-müəyyən vəziyyətə salır. Yayım nəzarət edən qurumun ictimaiyyətə hesabatlı olmasının vacibliyi nəzərə alsaq, Şura üzvlərinin təyinatının qanunverici orqan tərəfindən həyata keçirilməsi daha optimal variantdır.¹⁵

Qanunvericiliyə edilmiş son bir neçə dəyişiklik KİV-lər tərəfindən ictimaiyyətə fərqli fikirlərin çatdırılmasına və jurnalistlərin üzləşdiyi problemlərin həllinə maneə törədir. Mətbuat azadlığına ən böyük zərbələrdən biri 2012-ci ilin iyununda təsdiqlənmiş və korporativ təşkilatlar barədə məlumatlara çıxış imkanını məhdudlaşdıran –qanunvericilik dəyişiklikləridir. Bu dəyişikliklər ictimaiyyətin kommersiya qurumlarının sahibləri, onların nizamnamə kapitalı, mülkiyyət strukturu kimi məlumatlara çıxışını məhdudlaşdırmışdır.¹⁶

Hökumət, həmçinin, informasiya məsələləri üzrə Müvəkkilin yaradılmasını nəzərdə tutan qanuna dəyişikliklər etmiş və onun səlahiyyətlərini başqa bir quruma, İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilə həvalə etmişdir. Hökumətin bu qərarını tənqid edənlər də var. Onların fikrincə İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilin onsuz da kifayət qədər öhdəlikləri var və yeni bir vəzifənin quruma həvalə edilməsi, iş yükünü artırır və işin effektivliyini azaldır.¹⁷

⁹ Kütləvi informasiya vasitələri haqqında Qanun, 7 dekabr 1999, www.e-qanun.az

¹⁰ Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

¹¹ İctimai televiziya və radio haqqında Qanun, 28 Sentyabr 2004, [e-qanun.az](http://www.e-qanun.az)

¹² Televiziya və radio yayımı haqqında Qanun 25 İyun 2002, [e-qanun.az](http://www.e-qanun.az)

¹³ İctimai televiziya və radio haqqında Qanun, 28 Sentyabr 2004, www.e-qanun.az

¹⁴ Azerbaijan Country Report 2006: Integrity Scorecard Report, Sub-Category: Media, Global Integrity: Independent Information on Governance & Corruption, <http://back.globalintegrity.org/reports/2006/azerbaijan/scorecard.cfm?subcategoryID=7&countryID=3>

¹⁵ Media Development Indicators: A framework for assessing media development, 2008, Intergovernmental Council of the International Programme for the Development of Communication, UNESCO, www.unesco.org

¹⁶ Informasiya əldə etmək haqqında Qanuna 5 mart 2013 tarixli dəyişikliklər, [e-qanun.az](http://www.e-qanun.az)

¹⁷ Media eksperti -Fərid Qəhrəmanovun hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

Resurslar (təcrübədə): 50

Təcrübədə müxtəlif problemlər, o cümlədən qanunvericilikdən doğan məhdudiyyətlər KİV-in səmərəli fəaliyyət göstərməsinə mənfi təsir göstərir. Bu problemlərdən biri əksər qəzetlərin nəşr olunduğu və dövlətə məxsus olan “Azərbaycan” Nəşriyyatının xidmətlərinin təzyiq vasitəsi kimi istifadə edilməsidir. Bir çox qəzetlər, o cümlədən “Azadlıq” və “Yeni Müsavat” kimi əsas müxalifət qəzetləri, “Azərbaycan” nəşriyyatında çapdan çıxırlar. Bu nəşriyyatın cəlbediciliyi ondadır ki, onun xidmətləri üçün təklif etdiyi qiymətlər sayı artmaqda olan özəl çap şirkətləri ilə müqayisədə daha sərfəlidir.¹⁸ Lakin, nəşriyyat bəzi hallarda qeyri-siyasi əsaslar gətirərək qəzeti çap etməkdən imtina edir. Nəşriyyat, 2013-cü ildə yığılmış borclarını ödəyə bilmədiyinə görə Azərbaycanın əsas müxalifət qəzetlərindən biri olan “Azadlıq” qəzetini də çap etməkdən imtina etmişdi. Qəzetin nümayəndələri bildirmişlər ki, “Azadlıq”ın borclarının səbəbi qəzetin paylanılmasına məsul “Qasid” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ona olan 40,000 AZN həcmində olan borcunu ödəyə bilməməsi olmuşdur.¹⁹ Yerli sahibkar Kəbirə Məmmədovanın və Bakı Metropoliteninin sabiq rəhbəri Tağı Məmmədovun qəzetə qarşı məhkəmədə qaldırdığı böhtan iddialarını qazanmaları isə məsələni daha da qəlizləşdirmişdir. Beləki, bu məhkəmə işləri nəticəsində “Azadlıq”ın bank hesabı dondurulmuş və qəzet administrativ xərclərini ödəyə bilməyəcək vəziyyətə düşmüşdür.²⁰

Mətbuata qarşı təzyiqin digər forması isə bəzi məmurların özləri haqqında tənqidi məqalələr dərc edən mətbuat orqanlarına qarşı qisas xarakterli tədbirlər görməsidir. Məsələn, belə cavab tədbirlərindən biri ötən il “Yeni Müsavat” qəzetinin Bakı metrosunda satışının qadağan olunmasıdır. İddialara görə, qəzet Bakı metrosunun sabiq rəhbəri haqqında tənqidi fikirlər çap etdikdən sonra metro stansiyalarında satışı dayandırılmışdır.²¹ Daha sonra isə metroda ümumiyyətlə qəzetlərin satışı dayandırılmışdır.

Ölkədə televiziya və radio yayımı sektoruna daxil olmaq imkanları məhduddur. Yayım fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün lisenziya alınması qaydaları mürəkkəb və tender prosesi qeyri-şəffafdır. Milli yayım tezlikləri üçün keçirilən tenderləri hökumətə loyallıq göstərməyən media orqanları və ya şəxslərin qazanması imkanları məhduddur. Məsələn, bir neçə il öncə Turan Xəbər Agentliyi və Obyektiv TV²² radiotezlik üçün lisenziya almaq üçün müsabiqəyə qatılmış, lakin müsabiqənin qalibi kimi əvvəllər media fəaliyyəti ilə məşğul olmayan bir şirkət seçilmişdir.²³

Baxmayaraq ki, beynəlxalq təcrübədə yayıma nəzarət edən orqanın parlament vasitəsilə ictimaiyyətə hesabatlı olması tövsiyə olunur, Azərbaycanda bu nəzarəti icraedici hakimiyyət həyata keçirir. Milli Televiziya və Radio Şurasının sədri Nuşirəvan Məhərrəmlinin fikrincə bu ona görədir ki, Azərbaycan prezidentli respublikadır və nəticə etibarilə icraedici hakimiyyət idarəçilik məsələlərində həlledici rola malikdir, o cümlədən Şura üzvlərini təyin etmək məsələsində.²⁴

Azərbaycan yayımçıları fərqli siyasi baxışlara öz kanallarında yer verməkdən çəkinirlər. Reportyorların Azadlığı və Təhlükəsizliyi İnstitutu (RATI) tərəfindən, “Azad Teleyayım” layihəsi çərçivəsində həyata

¹⁸ Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

¹⁹ Azadlıq Qasidinin ələlə boşulur, 20 iyul 2013, <http://www.azadliq.info/cmtyt/330-cmyyt1/33208-azadliq.html>

²⁰ “Azadlıq”ın bank hesabına qoyulan həbs qərarının ləğv olunması istənilir, Media Hüququ İnstitutu, 14 noyabr, 2013-cü il, www.mediarights.az

²¹ Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

²² Obyektiv TV Turan Xəbər Agentliyi və Reportyorların Azadlığı və Təhlükəsizliyi İnstitutu tərəfindən təsis olunmuş onlayn televiziya layihəsidir.

²³ Media eksperti -Fərid Qəhrəmanovun hesabatının müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

²⁴ Milli Televiziya və Radio Şurasının sədri- Nuşirəvan Məhərrəmlinin Azadlıq radiosu ilə müsahibə, 23 Aprel 2014-cü il, www.azadliqradiosu.az

keçirilmiş 8 telekanalın - AzTV, Lider, ANS, Azad Azərbaycan (ATV), Space, Xəzər TV, İctimai TV (ITV) və İdman-Azərbaycan - monitorinqinin nəticələri bu kanallarda siyasi plüralizmin olmaması və siyasi məlumatlandırmanın əsasən qeyri-düzgün və qərəzli olduğunu göstərmişdir.²⁵ Bundan başqa, 2009-cu ilin yanvar ayında xarici yayımçıların Azərbaycanın tezliklərindəki fəaliyyəti dayandırılmış və nəticədə BBC, Azad Avropa Radiosu/Azadlıq Radiosu (RFE/RL) və Amerikanın Səsi stansiyaları kimi asanlıqla əlçatan beynəlxalq informasiya mənbələri milli yayımdan qaldırılmışdır.²⁶

Bəzilərinin fikrincə adları Mətbuat Şurası tərəfindən hazırlanan “qara siyahı”ya daxil edilən media qurumlarının maliyyə vəsaiti tapması çətinləşir. Mətbuat Şurası mütəmadi olaraq “reket” fəaliyyəti ilə məşğul olan və ya peşəkar jurnalist etikasına riayət etməyən bu qəzetlərin “qara siyahısı”nı nəşr edir. Bir qeyri-hökumət təşkilatı olaraq Mətbuat Şurasının reket qəzetlərin siyahısını hazırlaması hüquqi və etik baxımdan birmənalı qarşılanmır. Beləki, reketlik fəaliyyəti (dələduzluq, hədə-qorxu ilə tələb etmə, vəzifəli şəxslərin səlahiyyətlərinin mənimsənilməsi və sair) Azərbaycan qanunvericiliyi ilə cinayət əməli hesab olunur və Şuranın məhkəmələrin əvəzindən hansısa qurumları reketlikdə ittiham etməsi qanunla ziddiyət təşkil edir.²⁷

Dövlət 2009-cu ildə təsis olunmuş Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu (bundan sonra Fond) vasitəsilə yerli mətbuat orqanlarına maliyyə dəstəyi verir. Fondun Nizamnaməsində əsas məqsədlərindən biri kimi fikir, söz və məlumat azadlığının, plüralizmin inkişaf etdirilməsi bəyan olunsada, gerçəklikdə maliyyə dəstəyinin əhəmiyyətli hissəsi hökumət yönümlü KİV-lərə yönəldilir.²⁸ 2014-cü ilin yanvar ayından etibarən Fond yardım etdiyi azsaylı müxalif qəzetlərdən olan “Azadlıq” qəzetinə göstərdiyi dəstəyi dayandırmışdır.²⁹

Hökumət bu yaxınlarda 155 jurnalistə, o cümlədən müxalif mətbuatın 15 nümayəndəsinə mənzillər paylamışdır (mənzillərin yerləşdiyi binanın tikintisi hökumətə 5 milyon manata başa gəlmişdir).³⁰ Hökumət bildirmişdir ki, əztəminatlı jurnalistləri evlə təmin etmək təşəbbüsü onların xarici təsirlərdən azad şəkildə işləməsinə imkan verəcəkdir.³¹

Müstəqillik (qanunda): 50

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və mətbuatın fəaliyyətini tənzimləyən “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Qanun söz və mətbuat azadlığına zəmanət verir, lakin Cinayət Məcəlləsinin təhqir və böhtanla bağlı müddəaları mətbuat azadlığını məhdudlaşdırır və dövlətin ali qanunu ilə ziddiyət təşkil edir.

İnformasiya azadlığı haqqında Konstitusiyanın 50-ci maddəsi bəyan edir ki, KİV azaddır və dövlətin mətbuata senzurası qadağandır. “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Qanunun 1-ci maddəsi Konstitusiyanın ruhuna uyğun şəkildə dövlətin mətbuat azadlığının təminatındakı rolunu vurğulayır. Qanunun 8-ci maddəsi isə KİV-in dövlət qurumlarından informasiya əldə etmək hüququnu bəyan edir və

²⁵ Press Freedom in Azerbaijan/2009 Annual Report, Institute for Reporters' Freedom and Safety, www.ifex.org

²⁶ Jamming in Azerbaijan: Foreign News Outlets Unable to Broadcast, Rebecca Vincent, 9 July 2013, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2013/07/2013779559301632.html>

²⁷ Media eksperti- Fərid Qəhrəmanovun hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

²⁸ Media eksperti- Fərid Qəhrəmanovun hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

²⁹ Ekspertlər KİVDF-ni ədalətsizlikdə suçladılar, Azadlıq qəzeti, 6 yanvar, 2014-cü il, <http://www.azadliq.info/asagi-manset/351-asagi-manshet/39815-ekspertlr-kvdf-ni-daltsizlikd-sucladlar.html>

³⁰ Azerbaijan: Concern at Journalists' Windfall, Institute for War & Peace Reporting, 5 August 2013, <http://iwpr.net/report-news/azerbaijan-concern-journalists-windfall>

³¹ Azerbaijan: Concern at Journalists' Windfall, Institute for War & Peace Reporting, 5 August 2013, <http://iwpr.net/report-news/azerbaijan-concern-journalists-windfall>

dövlət orqanlarından media tərəfindən onlara ünvanlanan informasiya sorğularına cavab verməsini tələb edir. Qanunun 50-ci maddəsi dövlət qurumlarında akkreditə olunmuş jurnalistlərin maneəsiz tədbirlərdə iştirak etməsi və informasiya əldə edə bilməsi müddəasını əks etdirir. Lakin realıqda bu mövzuların hər biri ilə bağlı ciddi problemlər qalmaqdadır.

Problemlərdən biri Diffamasiyanın qanunvericiliklə cinayət əməli hesab olunmasıdır. Cinayət Məcəlləsinin 147-ci və 148-cü maddələri şəxsin, 323-cü maddəsi isə Azərbaycan Respublikası prezidentinin şərəf və ləyaqətini ləkələyən və ya onu nüfuzdan salan məlumatların yayılmasını qadağan edir.³² Bu müddəaların qüvvədə qalması jurnalistlərin fəaliyyətlərində yad təsirlərə məruz qalmasına səbəb olur və özünüsenzurağa gətirib çıxarır.³³ 2010-cu ildə jurnalistlərə qarşı böhtanla bağlı 36 cinayət işi açılmış, ancaq heç biri həbslə nəticələnməmişdir. Həmin ildə, mətbuat sahəsində çalışan iki QHT böhtan və diffamasiya haqqında qanun layihələrini parlamentə təqdim etmiş, lakin bu hesabatın nəşr olunduğu tarixədək heç biri qəbul olunmamışdır.

Hökumət dəfələrlə Diffamasiyaya görə cinayət məsuliyyətini ləğv edəcəyini bildirsə də, qanunvericiliyin diffamasiya üçün nəzərdə tutduğu cəzalar, bir ekspertin ifadə etdiyi kimi, “Azərbaycan jurnalistikasının başı üzərində Demokl qılıncı kimi qalmağa davam edir”.³⁴ Bu yaxınlardakı hökumət rəsmiləri bəyan edirdilər ki, mətbuat diffamasiya haqqında qanun qəbul edilməsinə hazır deyil.³⁵ 2013-cü ilin dekabrında 1news xəbər agentliyinə verdiyi müsahibədə parlamentin insan hüquqları üzrə komitəsinin rəhbəri Rəbiyyə Aslanova söyləmişdi ki, diffamasiya haqqında qanun yalnız jurnalistlər etik davranış göstərdikləri zaman qəbul olunacaq. Xanım Aslanova bildirmişdi ki, “Yalnız Azərbaycanlı jurnalistlər yazdıqlarına görə məsuliyyət daşdıqları və yüksək jurnalistika prinsiplərinə riayət etdikləri zaman, biz bu qanun layihəsini qəbul etməyə razı olacağıq”. Parlamentin 14 may, 2013-cü ildə Cinayət Məcəlləsinin 147-ci və 148-ci maddələrinə etdiyi dəyişikliklərlə Diffamasiyaya görə cinayət məsuliyyətini internetdəki çıxışlara da şamil etməsi, bu istiqamətdə yaxın zamanlarda islahatların baş verməsi ehtimalını xeyli azaldır.³⁶

Azərbaycanda teleradio yayımının müstəqilliyinə zəmanət verən səmərəli hüquqi-institusional mexanizm mövcud deyil. Bu hesabatın əvvəlində qeyd olunduğu kimi yayım tezliklərinə görə lisenziya verilməsi məqsədilə müsabiqələr keçirilsə də bu prosesin şəffaflığı artırılmalı və qiymətləndirmə meyarları daha da konkretləşdirilməlidir.

Şura televiziya kanallarının peşə etikasını və əxlaq normalarını pozan davranışlarına ikili standartlar prizmasından yanaşır. Beləki, hökuməti tənqid edən jurnalistlər və müxalifət nümayəndələri ilə bağlı televiziya kanallarından bəzilərinə aparılan qarayaxma kampaniyalarına Şura əksər hallarda birmənalı reaksiya göstərmir.³⁷

Müstəqillik (təcrübədə): 25

Azərbaycanda KİV-lərin üzləşdiyi siyasi, hüquqi və maliyyə problemləri onların azad və müstəqil fəaliyyət göstərməsinə ciddi əngəl törədir. Jurnalistlərə qarşı ittihamlar zamanı həm diffamasiya, həm də Cinayət Məcəlləsinin digər maddələrinə istinad edilir. Diffamasiyaya görə jurnalistlərin cinayət məsuliyyətinə

³² Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, 30 dekabr, 1999-cu il, www.e-qanun.az

³³ Free Expression Under Attack: Azerbaijan's Deteriorating Media Environment, Report of the International Freedom of Expression Mission to Azerbaijan, 7-9 September 2010, www.article19.org

³⁴ Media eksperti- Fərid Qəhrəmanovun hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

³⁵ Top official: Azerbaijani media is not ready for adoption of law on defamation, TREND/T.Hajiyev, 28 October 2011, <http://en.trend.az/news/society/1951048.html>

³⁶ Azerbaijan criminalizes online libel and insult, 22 May 2013, www.rferl.org

³⁷ Media eksperti -Fərid Qəhrəmanovun hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

cəlb edilməsi hallarına son zamanlar daha az rastlansa da, bu problem olaraq qalmaqdadır. Ötən illərdə, Cinayət Məcəlləsinin 147-ci (böhtan) və 148-ci (təhqir) maddələri əsasında bir neçə jurnalistə, o cümlədən Eynulla Fətullayev, Fərəməz Allahverdiyev, Rövşən Kəbirli və Yaşar Ağazadəyə qarşı cinayət işləri açılmışdır.³⁸

Bu yaxınlarda, Cinayət Məcəlləsinə edilmiş, internetdə böhtan və təhqirə görə cinayət məsuliyyəti yaradan mübahisəli əlavə əsasında ilk məhkəmə qərarı verilmişdir (Cinayət Məcəlləsinin 147.1 maddəsi).³⁹ Mikayıl Talibov adlı bir şəxs keçmiş iş yeri olan bank haqqında internetdə məlumatlar yaymışdı. Bank rəhbərliyinin “böhtan” hesab etdiyi yazılarla bağlı yerli məhkəməyə müraciətindən sonra məhkəmə Talibovu internetdə yerləşdirdiyi fikirlərinə görə cəzalandırmış⁴⁰, Appelyasiya Məhkəməsinin müdaxiləsindən sonra isə bu qərar ləğv olumuşdu⁴¹.

Jurnalistlərə qarşı müxtəlif ittihamlarla cinayət işlərinin açılması mətbuatın müstəqilliyinə manələr yaradır və jurnalistlərin arasında özünüsenzura səbəb olur. Media Hüquqları İnstitutu 2010-cu ildə jurnalistlərə qarşı 106 zorakılıq aktı qeydə almışdır.⁴² Reportyotların Azadlığı və Təhlükəsizliyi İnstitutunun bildirdiyinə (İRFS) görə 2011-ci ildə jurnalistlərə 50 hücum və ya təhdid aktı baş vermişdir.⁴³

Mətbuata digər dolayı müdaxilə forması icazəli reklam siyasətidir. İddialar göstərir ki, şirkətlər öz reklamlarını müxalif qəzetlərdə yerləşdirməkdən çəkinirlər.⁴⁴ Ancaq onu da vurğulamaq lazımdır ki, Azərbaycanın reklam bazarının kiçik olması da problemlər sırasındadır. 2012-ci ilin rəqəmləri göstərir ki, Azərbaycanın çap mediasında reklam satışlarının qiyməti 2 milyon Avro həcmində olmuşsa, əhali və ərazisi təxminən Azərbaycanla bənzər olan Macarıstanda 160 milyon Avroya çatıb.⁴⁵

Şəffaflıq (qanunda): 50

“Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Qanuna görə çap media sahiblərinin kimliyi ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.⁴⁶ Ancaq mətbuatın gəlirlərinin şəffaflığını, yayım siyasətini tənzimləyən qanun yoxdur. Eləcə də, Milli Televiziya və Radio Şurasının, onun görüşlərinin, gündəliyinin və qərarlarının şəffaflığını təmin edən qaydalar mövcud deyil.

Şəffaflıq (təcrübədə): 25

KİV-lərdən bir qisminin, xüsusilə özəl televiziya və radio kanallarının məxsus olduğu şəxs(lər) və ya şirkət(lər) haqqında ətraflı informasiya əldə etmək çətinidir.⁴⁷ Özəl yayımçılardan yalnız ANS TV-nin təsisçilərinin adları və digər müvafiq məlumatlar qurumun elektron sahifəsində göstərilib.⁴⁸ Başqa teleradio yayımçıları bir qayda olaraq belə informasiyanı ictimaiyyətə açıqlamırlar. Əsas KİV-lər maliyyə xarakterli hesabatlar dərc etmirlər.

³⁸ Azerbaijan: Journalists sentenced on defamation charges, English PEN, 28 October 2009, <http://www.englishpen.org/azerbaijan-journalists-sentenced-on-defamation-charges/>

³⁹ Internet diffamasiyası haqqında ilk məhkəmə qərarı (in Azeri), Bizim Yol Online Newspaper/Rəşad Vaqifoğlu, 14 August 2013, <http://bizimyolinfo.com/?sehife=1&xeber=13975>

⁴⁰ On Criminal Prosecution for Expressions on Facebook, Media Rights Institute, August 14 2013, www.mediarights.org

⁴¹ Məhkəmə “Facebook”da tənqid yazan Mikayıl Talibova çıxarılmış hökmü ləğv edib, 26 November, <http://www.mediaforum.az/az/2013/11/26/M%99HK%C9%99M%C9%99>

⁴² Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

⁴³ Between state control and self-censorship, Reporters without Borders, 24 May 2012, http://www.reporter-ohne-grenzen.de/fileadmin/rte/docs/2012/120524_ROG-Report-Azerbaijan_ENG.pdf

⁴⁴ Turan İnformasiya Agentliyinin sədri -Mehman Əliyevin hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, 7 June 2013

⁴⁵ “Why does the unfree media need self-regulation?” (in Azeri), Voice of America, 25 October 2013, www.amerikaninsesi.org

⁴⁶ KİV haqqında qanun, 7 dekabr 1999-cu il, www.e-qanun.az

⁴⁷ Global Integrity Report: 2011 - AZERBAIJAN, Global Integrity, www.globalintegrity.org

⁴⁸ ANS haqqında, <http://www.ansgroup.ws>

Hesabatlılıq (qanunda): 50

Mətbuat orqanlarının hesabatlılığını təmin etməli olan Jurnalistlərin Peşə Etikası Kodeksi və medianın “özünütənzimləməsini” həyata keçirən Mətbuat Şurası mövcuddur. 2003-cü ildə təsis olunmuş Mətbuat Şurasının missiyası jurnalistlərin öz peşə fəaliyyətlərində qanunvericiliyin tələblərinə, Jurnalistlərin Peşə Etikası Kodeksinə əməl etməsinə ictimai nəzarətin həyata keçirilməsi, dövlət orqanları və ictimaiyyətlə mətbuat arasında əlaqənin və etimadın möhkəmləndirilməsi, söz, fikir və məlumat azadlığına daha geniş imkanlar yaradılmasından ibarətdir.⁴⁹

Qurumun əsas fəaliyyəti KİV-lərlə bağlı daxil olmuş şikayətləri araşdırmaq, şikayətçi və cavabdeh təşkilat arasında anlaşma əldə edilməsinin mümkünlüyünü müəyyən etməkdir. Qurumun jurnalistika etikasını pozanlara (“reket” jurnalistika ilə məşğul olanlara) qarşı istifadə etdiyi əsas cəza vasitəsi onların adlarının Şura tərəfindən tərtib olunan “qara siyahıya” salınmasıdır. Bu cür ictimai qınaqdan “peşə prinsiplərinə tam laqeyd yanaşan, yazılarında tənqid obyektinin şərəf və ləyaqətini ləkələyən, işgüzar nüfuzuna bilərəkdən ziyan vuran” KİV-lərə qarşı istifadə olunur.⁵⁰ 2013-cü ilin iyul ayına olan “qara siyahıya” 84 mətbuat orqanı daxildir.⁵¹

Jurnalistlərin Peşə Etikası Kodeksinin ATƏT və Mətbuat Şurası tərəfindən birgə yenilənmiş forması 2010-cu ildə ictimaiyyətə təqdim olunmuşdur. Bu sənəd jurnalist və KİV-dən tələb edir ki, səhvi kimin müəyyən etməsindən asılı olmayaraq KİV-lər buraxdıqları səhvləri ən qısa zamanda düzəltsinlər. Düzəliş açıq şəkildə göstərməlidir ki, nəşr edilən informasiya tam yoxsa qismən yanlış olub.⁵² Bəzi ekspertlərin fikrincə Kodeks “kağız üzərində” qalmış və hesabatlılığın təmin edilməsi istiqamətində hər hansı müsbət dəyişikliyə gətirib çıxarmamışdır.⁵³

Azərbaycanın yayım məkanında hesabatlılığı təmin etməli əsas qurum Milli Televiziya və Radio Şurasıdır. Şuranın vəzifələri “televiziya və radio yayımlarının fəaliyyətini tənzimləmək, onların müstəqilliyini və yayım zamanı ictimaiyyətin maraqlarını qorumaq, televiziya və radio yayımı haqqında qanunvericiliyə əməl edilməsi üzərində nəzarəti həyata keçirməkdir”.^{54, 55}

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, hazırda dövlət kanalı tərəfindən dövlət vəsaitlərinin səmərəli idarə edilməsini təmin edən mexanizmlər yoxdur. Azərbaycan Televiziyası (AzTV), rəsmi dövlət kanalı, 2011-ci ildə dövlət büdcəsindən 35 milyon AZN həcmində vəsait alsa da, bu pulların necə xərclənməsinə dair hesabat verməyib.⁵⁶

Hesabatlılıq (təcrübədə): 25

Mətbuat Şurasının KİV-lər arasında hesabatlılığın təmin edilməsi yönündəki fəaliyyətinə birmənalı münasibət yoxdur. “Ayna-Zerkalo” müstəqil qəzetlərinin redaktoru Elçin Şıxlı qeyd edir ki, Şura minlərlə mübahisənin məhkəməyə çatmadan həllinə nail ola bilməmiş və beləliklə bir çox jurnalistin həbsə girməsinin qarşısını almışdır.⁵⁷ Təkcə 2011-ci ildə Şuraya 651 müraciət edilmiş, bunlardan 499-u media

⁴⁹ Mətbuat Şurası, www.presscouncil.az

⁵⁰ Mətbuat Şurası www.presscouncil.az

⁵¹ Azərbaycanda 84 KİV Mətbuat Şurasının "Qara siyahı"sına salınıb TREND/E.Mehdiyev, 11 July 2013, <http://az.trend.az/news/society/2169828.html>

⁵² Code of Professional Ethics for Journalists of Azerbaijan, OSCE website, www.osce.org

⁵³ Media eksperti -Fərid Qəhrəmanovun hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

⁵⁴ Milli Televiziya və Radio Şurası, www.ntrc.gov.az

⁵⁵ Milli Televiziya və Radio Şurası, www.ntrc.gov.az

⁵⁶ Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

⁵⁷ Mətbuat şurasının çözdüyü mübahisələr (Video) ANS Press, 16 March 2013, <http://anspress.com/index.php?a=2&lng=az&nid=193453>

vasitələrindən şikayət olmuşdur.⁵⁸ Hesab olunur ki, şikayətlərin bir çoxunun Şura səviyyəsində həlli potensial məhkəmə işlərinin qarşısını alır və beləliklə jurnalistləri ifrat cərimələrdən, o cümlədən həbslərdən qurtarır.⁵⁹

Hesabatın əvvəlində də qeyd olunduğu kimi, Şuranın ümumiyyətlə “reket qəzetlərin” siyahısını hazırlamaq kimi bir səlahiyyətinin olmaması barəsində müxtəlif mövqelər var. Bundan başqa, “reket qəzetlər” sırasına bir qayda olaraq kiçik tirajlı, oxucu sayı az olan qəzetlər daxil edildiyi üçün “qara siyahının” bu cür KİV-ləri tanıtdırmaqdan başqa bir məqsədə xidmət edə bilməyəcəyini düşünənlər var.

Əsas KİV-lərin jurnalistlərinin və bəzi redaktorların ictimaiyyətlə ünsiyyəti üçün imkan yaradan interaktiv bloqları var. Əsas kommunikasiya kanalı sosial media, xüsusilə Facebookdur. “Azadlıq” qəzetinin redaktoru Qənimət Zahid, “Yeni Müsavat” qəzetinin redaktoru Rauf Arifoğlu və “Trend” xəbər agentliyinin (hökumət yönümlü) redaktoru İlqar Həsənov sosial mediadan istifadə edən media nümayəndələrinin yalnız bir neçəsidir. Eyni zamanda, Azərbaycanın əsas KİV-lərinin elektron və Facebook səhifələrində oxucuların şərh və rəylərini paylaşması üçün imkanlar olur.

Azərbaycanda ayrıca mətbuat ombudsmanı təsisatı mövcud deyil. Parlament tərəfindən 2005-ci ildə qəbul olunmuş İnformasiya əldə etmək haqqında Qanunun tələbinə əsasən qanun qəbulundan 6 ay ərzində İnformasiya üzrə Müvəkkiləlik institutunun yaradılması nəzərdə tutulurdu.⁶⁰ Lakin qanunun bu müddəası gerçəkləşmədi və 2010-cu il 21 dekabrda İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil haqqında Konstitusiya Qanununa edilmiş dəyişikliklərlə İnformasiya Müvəkkili üçün nəzərdə tutulmuş vəzifələr İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilə həvalə edildi. Ayrı-ayrı mətbuat orqanlarına gəldikdə isə bu hesabatın nəşr olunduğu vaxtda heç birinin ayrıca ombudsman institutu yoxdur.

Yanlış məlumatı yayan KİV-lər bir qayda olaraq iddianı geri götürmək əvəzinə aydınlaşdırma ilə kifayətlənir. Haqqında şikayət edilmədiyi halda isə jurnalistlər/KİV-lər məsələnin üzərini örtməklə kifayətlənirlər.

Dürüslük (qanunda): 75

ATƏT və Mətbuat Şurasının birgə yenilədiyi Jurnalistlərin Peşə Etikası Kodeksi etik jurnalist fəaliyyətinin əsas prinsiplərini əhatə edir.⁶¹ Kodeksin adıçəkilən yeni şəkli informasiyanın əldə edilməsi və açıqlanması, cinayətlə bağlı məlumatlandırma və təqsirsizlik prezumpsiyası, redaktorların müstəqilliyi və jurnalistlərin hüquqları kimi məsələləri daha ətraflı əhatə edir.⁶² Kodeksin müəyyənləşdirdiyi jurnalist etikasının 4 ümumi prinsipi həqiqətlərin çatdırılması, düzgünlük və obyektivlik; informasiya mənbələrinə hörmət edilməsi; şərəf və ləyaqətin qorunması, şəxsi həyatın toxunulmazlığı və jurnalistlərin və onların çalışdığı KİV-lərin reputasiyasının qorunmasıdır.⁶³

Kodeksdə vurğulanır ki, jurnalistlər məlumatın çatdırılması zamanı onların obyektivliyinə mənfi təsir edə biləcək istənilən şəxsi, siyasi və maliyyə töhfələrini almaqdan imtina etməlidirlər.

Dürüslük (təcrübədə): 50

⁵⁸ Azad olmayan medianın niyə özünü idarə etməyə ehtiyacı var? Voice of America, 24 October 2012, www.amerikaninsesi.org

⁵⁹ Azad olmayan medianın niyə özünü idarə etməyə ehtiyacı var? Voice of America, 24 October 2012, www.amerikaninsesi.org

⁶⁰ İnformasiya əldə etmək haqqında Qanun, 30 Sentyabr 2005, www.e-qanun.az

⁶¹ Buna qədər isə Mətbuat Şurası tərəfindən hazırlanmış köhnə Kodeks mövcud idi.

⁶² Press Release: Revised code of ethics introduced at OSCE Office conference on media self-regulation in Azerbaijan, OSCE Office in Baku, 6 September 2010, www.osce.org/baku

⁶³ Code of Professional Ethics for Journalists of Azerbaijan, OSCE website, www.osce.org/baku

Baxmayaraq ki, Jurnalistlərin Peşə Etikası Kodeksində dürüstlüyü təmin etməli olan müəyyən müddəalar var, ancaq heç də hər zaman jurnalistlər bu tələblərə uyğun davranmırlar.

Bu müəyyən mənada ondan qaynaqlanır ki, əslində “aşağıdan” tələblə yaranmalı olan ortağ etik qaydalar “yuxarıdan” hazırlanıb tətbiq edilməyə çalışılır. Mətbuatın üzləşdiyi maliyyə vəsaiti çatışmazlığı nəticəsində bir çox jurnalist etik prinsiplərə barmaqarası baxır və hökumət və ayrı-ayrı məmurlardan asılı vəziyyətə düşür.

Azərbaycanda jurnalistlərin aldığı əmək haqqı aşağıdır. Azərbaycanlı Jurnalistlərin Həmkarlar İttifaqının 37 yerli qəzet, 5 informasiya agentliyi, 3 xəbər portal, 18 həftəlik qəzet (8 regional, 10 milli) və 7 televiziya kanalı arasında apardığı sorğu müəyyən etmişdir ki, onların işçilərinin orta aylıq əmək haqqı 400-500 AZN arasındadır. Araşdırma göstərir ki, banklar bir qayda olaraq jurnalistlərə kredit verməkdən imtina edir. Jurnalistlər həm də ipoteka kreditlərindən faydalana bilmirlər, çünki borcverənlər tərəfindən tələb olunan aylıq minimum 500 AZN-dən az əmək haqqı alırlar.⁶⁴

Jurnalistlərin müstəqilliyinə kölgə salan digər amil isə onların əmək müqaviləsi olmadan işləməsidir ki, bu da işəgötürənin arzusuna uyğun olaraq jurnalistin işə götürülməsinə və işdən çıxarılmasına səbəb olur.⁶⁵ Bu şərtlərdə, peşə fəaliyyətini işəgötürənin iradəsindən müstəqil şəkildə həyata keçirmək çətindir.

Rəsmilər diffamasiyaya görə cinayət məsuliyyətinin aradan qaldırılmasının ləngiməsini tez-tez əksər jurnalistlərin etik davranmaması ilə əsaslandırır, halbuki, hökumət jurnalistlərin peşəkarlığının artırılması üçün adekvat tədbirlər görməlidir. Bir çox halda, beynəlxalq təşkilatlar KİV-də çalışanlar üçün təlim imkanları yaradırlar. Ancaq hətta bu vasitələr bəzən kifayət etmir, çünki mətbuatda bir çox işəgötürənlərin özləri peşəkarlığın artmasında maraqlı deyillər.⁶⁶

Korrupsiya hallarının araşdırılması və ortaya çıxarılması: 25

Ölkədə korrupsiya mövzusunda tutarlı araşdırma yazıları o qədər də çox jurnalist tərəfindən aparılmır. Bu isə onunla izah oluna bilər ki, korrupsiya faktlarını araşdıran jurnalistlər müxtəlif formalı təzyiqlərlə üz-üzə qalmaq riski ilə qarşı-qarşıyadırlar.⁶⁷ Korrupsiya sahəsində dərin araşdırmaların aparılması çox vaxt və resurs tələb etdiyi üçün bir çox jurnalist bu mövzuya geniş diqqət ayıra bilmir.⁶⁸ Bundan başqa, hüquq-mühafizə orqanları müstəqil KİV-lər tərəfindən araşdırılmış konkret korrupsiya halları ilə bağlı təhqiqat aparmaqda maraqlı görünməzlər.

İctimaiyyəti korrupsiya və onun təsirləri haqqında məlumatlandırma: 50

Kütləvi informasiya vasitələrində korrupsiya və onun nəticələri ilə bağlı məlumatlar verilir. Lakin bu informasiyalar daha çox çap və onlayn mediada yer alır. Televiziya və radio kanalları bu səpkili proqramlara daha az yer ayırırlar.⁶⁹ Yayılan bəzi proqramlar daha çox vətəndaşları qanunun öhdəlikləri ilə bağlı məlumatlandırma xarakteri daşıyır. Bu istiqamətdə ən çox dinlənən proqram 106.3 FM tezliyində yol hərəkəti qaydaları ilə bağlı yayılan verilişdir. Bundan başqa digər bir neçə radioda da buna oxşar verilişlər mövcuddur. Ümumilikdə bu verilişləri bir başa korrupsiya və onun təsirləri barədə hazırlanmış proqramlar yox, daha çox insanları məlumatlandırmaqla korrupsiyanın qarşısına

⁶⁴ Jurnalistlərin Həmkarlar İttifaqı, <http://www.juhi.az/index.php?newsid=533>

⁶⁵ Free Expression Under Attack: Azerbaijan's Deteriorating Media Environment, Report of the International Freedom of Expression Mission to Azerbaijan, 7-9 September 2010, www.article19.org

⁶⁶ Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

⁶⁷ Global Integrity Report: 2011 - AZERBAIJAN, Global Integrity, www.globalintegrity.org

⁶⁸ Media eksperti -Fərid Qəhrəmanovun hesabatın müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

⁶⁹ Transparency Azerbaijan recommendations to public agencies under ALAC and APT projects, www.transparency.az

almağı çalışan verilişlər kimi xarakterizə etmək olar. Ara-sıra bəzi televiziya kanallarında vətəndaş cəmiyyətinin və hökumət nümayəndələrinin iştirakı ilə antikorrupsiya mövzusunda debatlar təşkil olunur, lakin bu verilişlərin sayı və keyfiyyəti ictimaiyyətin arzuladığı səviyyədə deyil.

İctimaiyyəti idarəçilik məsələləri haqqında məlumatlandırma: 50

Baxmayaraq ki, bəzi mənbələrdə yayım mediasının əsasən hökumətə loyal olması barədə məlumatlar verilir, artmaqda olan internet televiziya layihələri dövlət siyasətinin nisbətən balanslı təsvirini verməkdədir. Lakin onların izləyici kütləsi nə qədər genişdir sualına indiki mərhələdə aydın cavab vermək çətindir.⁷⁰

İdarəçiliklə bağlı xəbərlərin verilməsi sahəsində ən əsas problemlərdən biri odur ki, "İnformasiya əldə etmək haqqında" Qanunun müvafiq müddəalarına baxmayaraq, dövlət qurumları öz fəaliyyətlərinin mühüm məqamları ilə bağlı KİV-ə məlumat verməkdə maraqlı deyillər.⁷¹ Bundan başqa, dövlət orqanları məlumatı paylaşarkən KİV-lərə bərabər münasibət göstərmirlər. Ayrı-ayrı qurumlar bir qayda olaraq yeni məlumatı birinci hökumətə yaxın KİV-lərlə bölüşürlər.⁷²

Təvsiyələr:

- Milli Televiziya və Radio Şurasının fəaliyyətinin şəffaflığı, xüsusilə yayım lisenziyalarının verilməsi üçün tender prosesinin şəffaflığı təmin edilməli və ictimai nəzarət imkanları genişləndirilməli; üzvlərinin təyin olunma prinsip və qaydalarının obyektivliyi və konkretliyi təmin olunmalıdır; Milli Televiziya və Radio Şurasının, onun görüşlərinin, gündəliyinin və qərarlarının şəffaflığını təmin edən qaydalar müəyyən olunmalıdır.
- KİV-nin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun fəaliyyətində ictimai iştirakçılıq artırmalı; KİV-lərin layihələrinin qiymətləndirilməsi üçün Fondada təşkil olunan komissiyalara müstəqil ekspertlərin cəlb edilməsi qaydaları müəyyən olunmalıdır.
- Əsas mətbuat orqanlarının, o cümlədən Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Şirəti və İctimai Televiziya və Radio Yayımaları Şirkətinə vəsaitlərinin xərclənməsinin şəffaflığı təmin edilməlidir.
- KİV-lərin peşə davranışı etikasına riayət etməsini təşviq etmək üçün jurnalist peşəkarlığı ilə bağlı təlimlərin keçirilməsi və mətbuata daha səmərəli özünə-nəzarət mexanizmlərinin formalaşdırılması lazımdır ki, Cinayət Məcəlləsinin diffamasiyani cinayət əməli elan edən müddəaları ləğv edilə bilsin.
- Korrupsiya qarşı mübarizə ilə bağlı teleradio məkanında ictimai maarifləndirmə proqramları təşviq olunmalı.

⁷⁰ Media Sustainability Index 2012: Azerbaijan, IREX, www.irex.org

⁷¹ "Mass Media Situation in Azerbaijan: What Has Changed over the Year?", Arif Aliyev, www.osce.org

⁷² Media eksperti- Fərid Qəhrəmanovun hesabatının müəllifi ilə müsahibəsi, Turan İnformasiya Agentliyi, 11 aprel 2014-cü il

